



— Како је то ужасно... неизрециво ужасно. Куда ћете? — викнула је кад је он пошао према вратима.

— Идем да га потражим, — одговорио је пилот прибрано, али рука којом је прошао кроз своју црвену косу приметно је дрхтала. — Не плашите се... Закључајте врата, а ја ћу се вратити кроз неколико минута.

— Не, — крикнула је она. — Идем и ја с вама... Дајем вам реч да се не бојим...

Стратерс је био у недоумици. Каква је то девојка која се усуђује да пође у то тмину пуну опасности, у којој иза сваког завијутка вреба смрт.

— Не, — одговорио јој је. — Ја се дивим вашој храбрости, али не могу вам допустити да изиђете. — Он није желео да јој каже да је Керифорд већ мртав и да је вероватно умро страшном смрћу. Полутрули тепих у његовој кабини био је натопљен крвљу, а на поду у ходнику видели су се тамноцрвене мрље. Он није могао да дозволи да она види све то, нарочито оно што је њега највише узбудило и узнемирило: на зиду, обложеном дрвеном светле боје, јасно опртан крвави отисак неке огромне шаке, сличне човечијој руци.

VI

Кад се Стратерс вратио, нашао је уместо некадашње Лиете Линколи сасвим другу девојку. Седела је згрчена на великом кревету, змигљиво завијена у своју свилену домаћу хаљину. Кад је за собом затворно и закључао врата и окренуо се њој, сусрео је нем, испитивачки поглед њених великих очију. Покушавајући да сакрије страх и ужас који је осећао, хушке је климнуо главом. Тим кратким и брзим покретом потврдио је њену слутњу.

— Јадни човек, — пронапуптала је. — Каква страшна смрт!

Неколико тренутака седела је тако, широм отворених очију. Видело

се да ослушкује да ли иза зелено тапетираних врата, пред којима је Стратерс стајао, не долази можда шум који би значила нову опасност. Тек сада је запазила да је пилот висок, мишићав и широких рамена и да својим телом потпуно заклања врата.

— Дакле, госпођице Линколи, — проговорно је он тихо — ако вам нешто буде требало ви ме само позовите. Не мислим да ће се та... та створења вратити. Ја ћу бити ту, у ходнику. Изгледа ми да је брава на вашим вратима јака и сигурна. Лаку ноћ!

(7)

Окренуо се вратима и у том тренутку зачуо лаке и брзе кораке. Њена рука грчевито је зграбила уљем запрљани пилотов рукав.

— Не идите, — молила га је. Њене велике, тамне очи биле су пуне молбе. — Молим вас... немојте отићи. Желим да останете овде и да разговарамо.

Он се радознано загледао у њу, према њему уздигнуто лице. Била је уплашена, бесумње, али се то једва могло приметити. Само је неуједначено дисање одавало њено узбуђење. Њене речи су га изненадиле.

— Молим вас, не одлазите одавде... Овде сте сигурнији... Ја не желим да останем сама и да мислим на тог несрећног човека.

Колико сад изгледа нежнија и женственија, — помислио је пилот кад је она, уклањајући са чеља једну црну, немирну коврцу, поново села на ивици постеље. Изгледала је смешно мала и потсећала га је на лутке-кашперке којима су се некад играле његове сестре пре... да, пре него што су тих десет хиљада долара постали тако неопходни. Пре него што је сео, Стратерс је столицом подупро кваку на вратима. Тек тада је запазио да је рагастов веома слаб. Намрштио се, јер му је кроз главу протекло сећање на разваљена врата Керифордове кабине.

Ставивши светињу напред себе, довукао је једну наслоначу до врата и сео у њу.

— Да ли ће вам сметати ако пушим?

— Не, ако и мени дате једну цигарету, — одговорила му је уз осмех.

— Кад бих само знао какве су то животиње, — промрљао је као за себе, — осећао бих се лакше.

— Зар их нисте добро видели?

— Не, нисам. Видео сам само неке велике прилике, какве никад раније нисам видео. Не знам чак ни да ли иду на две или на четири ноге.

— Дакле, — наставио је он благим гласом, — изгледа да сте задовољни мојим присуством, јер ја бар не уједам. — Покушавао је да скре-

не разговор на нешто друго, да не би говорили о несрећи на коју су обоје мислили. Изгледа да је она схватила овај његов покушај. Одунула је дим од цигарете и климнула главом.

— Никад нисам ни мислила да уједате, — казала му је. — Бојим се да сам о вама имала погрешно мишљење.

— Кладим се да јесте. — Стратерс је и сам био изненађен жестином свога гласа. Љутио га је наговештај попуштања који је осетио у њеном држању.

— Жао ми је због тога, — наставила је она. — Нисам навикла да ми неко наређује. — Лиета Линколи поново се осећала самопозданом.

Неко време седели су, ћутали и пуштајући, заокупљени својим мислима. Девојка је прва проговорила:

— Надам се да ћете сутра пре подне моћи да оправите апарат...

— Да, — одговорио је Стратерс. — Керифорд га је прегледао и казao ми да је попустила једна до-



водна цев за бензин. Ујутру ћу је оправити. Треба још само да нађем бензина.

— Знате ли бар где смо? — запитала га је, лепо клатећи ноге, као што то чине настани дечаши кад седе на врху неке ограде.

— Не, — одговорио јој је он. — Али, кад будем нашао секстант и утврдио географски положај овога места, знаћемо бар отприлике где се налазимо. Но, сигуран сам да смо далеко од свих бродских линија.

— Ипак, значи да постоји могућност да одемо одавде?

— Можда. И то само у случају да нађем бензин и да мотори нису много оштећени. Ако сутра будемо могли да кренемо, јемчим да ћемо се спасти.

Пилот је говорио с мирном сигурношћу, која је, изгледа, забављала девојку. Она је и даље се-

дела на ивици постеље, рукама обгрлавши колена.

— Ви сте добар пилот, зар не? Да ли је у њеном гласу било призива ругања? Стратерсу се учинило да јесте.

— Они који ме познају мисле да се на мене могу ослонити и ја о томе водим рачуна. Јер, као што видите, пилотажа је моје занимање.

— Јесте ли увек били пилот? — запитала га је радознано. — Где сте научили да летите?

— За време рата. А касније сам имао свој мали авион, — одговорио јој је он и цинелом згљечичо опуштајући од цигарете.

— Али, то је било пре слома на берзи, — додао је брзо.

— Зар је пилотирање ваш животни циљ?

Светлост фењера обасјавала је његово високо чело и златила риђу косу. Он се удобније заваљно у наслоначу и одречно завртео главом.

— Не, — одговорио је мирно. — Али, први ми је циљ да што пре зарадим 10.000 долара.

— Како то? — изненадила се она. — А јутрос... јутрос сте одбили да, чак и покушате да зарадите половину те суме и да продужите пут за Ханану.

— Нисам смео да ризикујем... У



авиону су биле поштанске пошиљке.

Њен тихи, топли и мало подругљиви смех испунио је кабину.

— Па шта? Не разумем... Хоћете да кажете да сте због неколико врећа с поштом отклонили могућност да зарадите већи део новца који вам је, изгледа, неопходно потребан.

— Тачно, — одговорио је он. — То можда звучи мало драматично и лажно, али за пилота у поштанској служби ништа не може бити важније од сигурности поштанских пошиљки. Мени се чини да ви то не можете да разумете.

Тада, да би променио предмет разговора који му је био непријатан, наставио је журно: — Ако будем могао да зарадим довољно новца, мислим да ћу се посветити изучавању једне посеб-

не гране авионаутике. У тој области има још много да се уради... на пример, летење треба учинити сигурнијим.

Он се одушевљено упустио у објашњавање техничких појединости својих планова. — А сад, — завршио је смештећи се, — пошто сам вам одао све своје жеље и на мере, решите ми и ви нешто о својима.

Лиета Линколи запазила је цигарету, уклонила прамен косе са чеља и насмејала се звучним, пријатним смехом, који је тако чудно одударало од њеног некадашњег надменог и грубог држања и гласа.

— Ок, — казала му је, — срамота ме је да будем потпуно искрени. Вероватно ћу тиме уништити и оно мало илузија које можда имате о мени.

— Срамота?

— Да. Моје жеље су страховито једноставне и обичне.

— То је само изговор, — насмејао се пилот. — Не могу да замислим да ви можете да имате обичне и једноставне жеље.

— А ипак имам. Моја највећа те жеља можда је нешто најобичније у животу.

— Занста? — он је посматрао њено нежно лице. — Чини ми се да девојка чији отац има готово неограничену моћ и толико новца као што има ваш може лако да испуни ту најобичнију жељу. Шта ви, уствари, желите? Разуме се, — додао је журно, — ако вам није непријатно да то кажете, — Био је изненађен кад је приметно да је порумела.

— Па, — промрљала је, превлачећи прстом по контурама веза на свом рукаву, — то је најстарија и најобичнија те жеља сваке жене... да нађе човека за кога ће зажелети да се уда... некога који неће одобравати све њене глупости које је хиљаду и један човек пре њега одобравао у жељи да јој се допадне... човека поред кога ће се осећати сигурно... у чије речи и суд никад неће посумњати. Зар то није најобичнија и најједноставнија жеља?

— То није баш тако једноставно, — насмејао се он гласно, — јер такво створење не постоји. Човек који би био толико храбар да се ожени девојком као што сте ви умро је отприлике још онда кад се Дон Кихот борно с ветрењачама.

За тренутак му се учинило да је у њеним плавим очима уловио блесак срибе. Али, Лиета Линколи успела је да се савлада.

— Занста? — запитала га је мирно. — Значи да ви не мислите да ћу бити добра супруга?

— Наставиће се —



БИЉНИ И ЖИВОТИЊСКИ СВЕТ НА ЈАВИ

Јава је једно од Великосундских Острва у Малајском Архипелагу. Површина му износи 141.000 квадратних километара, а има 40 милиона становника. Земљиште је вулканско и веома плодно. На њему се простиру плантаже шећерне треке, какао, кафе, дувана итд. Има и петролеја. Главни град је Џакарта. До 1949 године Јава је била под холандском управом, а сада чини саставни део независне Индонезанске Републике.

Веома је занимљив биљни и животињски свет на Јави, па није чудно што су га многи научници проучавали и описивали. Један од њих је и Швајцарац др Х. Мајер. Он је на Јави провео неколико година и описао многу флору и фауну.

Вечно зелена, бујна вегетација на овом острву оставља дубок утисак. Тропске шуме представљају најбујнију биљну формацију на земљи. Њих има само у оним крајевима где су падавине веће од два метра годишње. Некад су оне прекривале највећи део Јаве, али у току многих векова, борени се за свој опстанак, човек је отрзао од њих комад по комад обрадивог земљишта, тако да су се одржале још само по падинама многобројних вулканских висова или пак у низинама западног дела острва.

Борба за светлост

Тропске шуме састоје се од великог броја најразличитијих биљних врста, које се, наизглед без икаквог реда, преплићу и мешају. Кроз њих се ни корака не може маћи без нарочитог великог ножа, мачете, којим човек сече и уклања прашумске препреке. Испреплетане су чак и густе круне огромних дрвета, прекривајући

читаву прашуму дебелим тамнозеленим кровом, кроз који се једва, ту и тамо, пробије покоји сунчев зрак. У сталној и тешкој борби са својим суседима, свака грана и гранича свим силама настоје да у вртоглавим висинама извојују себи "место под сунцем".

На гранама тих прашумских оријаша, између њиховог као кожа дебелог лишћа, удобно су се сместиле разне биљке: прекрасне орхидеје, лијане, тропска маховина и многе друге. Посматрајући те "висеће вртове", човек се у чуду пита како те биљке успевају да на толиким висинама, далеко од земље, нађу довољно хране за своје брзо рашћење. Јер, многе од њих само "станују"

на прашумским дрветима, али се не хране на њихов рачун као што то чине биљке готванке.

Лишће-"црепови" и ваздушне жиле

Велика подручја-средњег дела острва обрасла су листопадним шумама, које немају ничег заједничког с тропским растњем. Оне се највећим делом састоје од такозваног ђатив-дрвећа, чија стабла иду и до четрдесет метара у висину. Кроз ову шуму човек не мора да носи мачету, јер му ништа не спречава ход. У току сунчног периода, јаванско ђатив-дрво остаје потпуно без лишћа и тако гола дочека кишни пе-

риод, кад му, као код нас у пролеће, избије ново лишће.

Шуме такозваних нипа-палми заузимају углавном подручја око ушћа великих река. Ове палме, чије лишће без бољда одлично служи за покривање кућа, имају веома кратко стабло. Њихов плод док је млад садржи једну течност од које се добијају шећер и алкохол. Друга једна врста палме, такозвана саго-палма, гаји се највише због веома хранљивог брашна које садржи њен плод.

Али, најнеобичније и најинтересантније од свих свакако је дрво мангрова. Има га највише у обалском појасу, где су његове шуме тако густе да путник прилазећи Јави уопште не види обалу, већ само непробојан зид овог чудног дрвећа и његових још чуднијих жила. То су такозване "ваздушне жиле", које на приличној висини избијају из стабла и онда се у луку спуштају к земљи и урастају у њу. Називају их и гигаљастим жилама, јер се заиста има утисак да читаво дрво почива на гигаљастима.

Шуме мангрова дрвећа налазе се само на оним подручјима које плима стално плави. Око њихових густо испреплетаних жила задржавају се, кад наступи осека, разноврзне олупине, траве, маховина и многи други предмети, тако да временом шума мангрове претвара у плодну земљу читаве заливне.

Јаванско поднебље толико је повољно за биљни развитак да би, да нема сталне човекове борбе, шуме поново прекриле цело острво. Није довољно раскртити земљиште, већ га треба стално бранити од високе жилаве траве аланг-аланг, која се невероватно брзо шири и за тили час освоји сваку на-

пуштenu плантажу. Кад би човек те огромне травне пуштине оставио на миру, у њима би врло брзо шума узела маха и опет повратила своју "власт" над овим земљиштем. Јаванци се тога много плаше, па зато с времена на време, и поред строге владине забране, пале те травне комплексе и тако, бар за неко време, заустављају ширење аланг-аланг траве.

Али, она поново васкрсава, као оно птица феникс из свог пепела, те фармери имају мукe с њом. Једини је начин да се на та подручја пусти стока да побрсти све младице које избију после паљења.

Разиграни слонов

У овој тако бујној природи и животињски свет је, наравно, многобројан и разнолик. Ту живи злогласни "краљ јаванских џунгли" — тигар, чији се трагови често виде у пешку прашумских потока. Ова животиња, које се урођеници толико боје, избегава човека све дотле док у себи има довољно снаге и брзине да може стизати и ловити дивљач којом се храни. Само стари, већ орозули тигрови хоће понекад да насрну и на човека. Међутим, много чешће они сами упадају у замке које им урођеници вешто наместе. С времена на време организују се велике хајке на тигрове, које трају по неколико недеља.

По јаванским прашумама живе и слонов, али их је врло тешко видети, јер избегавају човека. Али, могу се ту и тамо видети трагови куда су они прошли. Слонови лако пролазе и кроз најгушћи биљни сплет, ломећи дебела стабла како да су танке шибљике. Једном су се "поиграли" и с нафтоводом једне јаванске петролејске компаније и на њиме места сломљених тешких че-

личне цеви. На угрожено подручје хитно су упућени јаки одреди полиције, који су тек уз употребу митраљеза успели да rasterају разигране слонове. На разбојшту је остало девет слонova и око шест километара потпуно уништеног нафтовода.

Опаснији од тигра

Јавански мајмуни, свих могућих врста и величина, много су питомији од тигрова и слонов. Вешто се пребацивају с дрвета на дрво, ови радозналици иду за човеком и задирују га бацајући на њега одломљене гранчице, кору од дрвета и друге безопасне предмете.

Али, чак ни тигар, ма како био снажан и крволочан, није ни близу толико опасан за човека као многобројна ситна прашумска бића. Једна врста пијавице, на пример, толико је распрострањена на овом острву да човек не може проћи кроз шуму а да му се неколико тих паразита не закачи за ноге или руке. Најгоре је то што се уопште не осећа њихово присуство на кожи. Кад се добро напију крви и набубре, оне напуштају своју жртву и тек тада рана почиње да сврби и да крвари. Још несносији су ројеви москита, неуморних ловаца на људску крв. А шта тек да се каже за једну врсту инсеката којима, изгледа, причинава задовољство да своја јаја полагају испод човечије коже. Из њих се дошје излегу црви, који достижу величину човечијег малог прста.

Има још много ових сићушних становника џунгле, опаснијих од дивљих звери, којих се човек више боји него тигрова, јер против њих не поимаје ни ватрено оружје ни замке.



ЦАРЕВИНА ЗА ЛУЛУ ДУВАНА

Ових дана навршава се 150 година откако је закључен највећи и најјевтинији трговачки посао у историји. Двадесет другог маја 1803 године Наполеон Бонапарта потписао је уговор са представницима америчке владе, по коме Француска продаје Америци огромна просторства западно од реке Мисисипи по цени од четрдесет франака за сваких 10.000 квадратних метара. Тим уговором млада америчка република удвостручила је своју површину. Захваљујући њему, извршено је највеће и најхуманије досад познато присаједињење територије, јер није плаћено ни једним људским животом.

Луизијана, Флорида, Тексас, Нови Мексико, Аризона и Калифорнија припадали су у ранија времена Шпанији. Откривене од Шпањолаца, истраживане и насељаване од Француза, затим враћене Шпањолима, ове земље зазеле су апетит незаситог Наполеона, који је сматрао да их се Француска није потпуно одркла.

Ње ускоро послати у Америку нове трупе и колонисте. После ове изјаве, у Америци је дошло до великог незадовољства. Амерички пионири претили су да ће на својим дерегијама поћи на Нови Орлеан и отети га од Бонапарте. Сенка новог рата била је на помолу. Сматрајући да Нови Орлеан, та америчка жила куцавица, не сме да остане у рукама Француза, Џеферсон је послао у Париз Џејмса Монроа с налогом да Нови Орлеан и Флориду купи од Бонапарте.

Бонапартине намере није било лако прозрети. Једнога јутра, док се он налазио у купатилу, упала су код њега његова браћа Лусијен и Жозеф. Дотрајали су узнемирени гласовима о продаји Луизијане Американцима. "То би била издаја према Шпанији," говорили су они, — "луудост коју Француска не би никал опростила!" На то је Наполеон одговорио, смејући се и прскајући их водом из кале, како је то само шега, а не права продаја. Уствари, не о-

бавештавајући о томе свога министра Таљерана и француску јавност, Наполеон је већ био донео одлуку о продаји, јер му је био потребан новац за рат који је припремао против Енглеске.

Запањујућа понуда

Истог дана кад је Монро стигао у Париз, Ливингстон је у његову част приредио вечеру. Одједном, док су били за столом, амерички представник угледао је кроз прозор неку непознату прилику како тумара по башти поштанства. То је био Барбе-Марбоа, Бонапартин мнистар финансија. Док се служила кафа, он је ушао у дворану и урадио прилику да шапне Ливингстону како би желео да још исте ноћи одржи с њим тајни састанак у згради министарства.

Пonoћ је била прошла кад је амерички дипломата напустио француско министарство, а око три часа изјутра завршио је писмо председнику Џеферсону, у коме га обаве-

штава о запањујућој понуди. Наполеон је овластиво Барбе-Марбоа да понуди на продају не само Нови Орлеан, већ и целу Луизијану. Само, цена је била сувише висока за младу и још сиромашну америчку републику.

Печатећи коверат, Ливингстон је мислио о томе како му одговор на ово писмо може стићи тек кроз 45 дана. Да то не буде сувише касно? Повољну прилику требало је одмах искористити. Зато је одлучио да, и без Џеферсоновог одобрења, почне цикање са француским министром финансија. Кад су Французи снижили цену на 15 милиона долара, Ливингстон и Монро храбро су донели одлуку да закључе посао. Тако је 2 маја 1803 године потписан протокол о уступању овог земљишта.

Неизмерна богатства — за мало злата

Четири дана пошто је објавио рат Енглеској, 22 маја, и Наполеон је потписао споразум. За оно мало злата које се брзо отишло у ватрињегових топова, он је жртвовао територију пет пута већу од Француске, која је у себи крила неизмерна богатства. Не слутећи шта све губи, он је продао петролејска поља Оклахоме, простране плантаже памука у Арканзасу, непрегледне шуме белих четинара Минесоте, плодна поља под житом у Дакоти, испаше и крда Вајоминга, бакарна налазишта у Монтани, злато и сребро Колорада, пиринач и шећер Луизијане. Сем тога, продао је и једну од највећих пловних река на свету, Мисисипи, од извора до ушћа, не рачунајући лијаку и луку Нови Орлеан и много других извора прихода.

Вест о куповини Луизијане стигла је у Вашингтон 3 јула, касно по подне. Прича је ишла од уста до уста, али многи у њу нису веровали. Сутрадан, на годишњицу америчке независности, свечана прокламација, поздрављена двадесет и једним топовским пуцњем, потврдила је да је та вест истинита. Увече, пред Белом кућом угледа се огромна маса свега. Сви су желели да поздраве председника републике и да му стисну руку.

Сутрадан, Џеферсонов секретар Меривевер Луис крећу је на велико кружно путовање, које је доцније названо експедиција Луиса и Кларка, са задатком да испи-

та жеље становништва нових крајева и да пронесе америчку заставу кроз присаједињене области.

Рат против Енглеске вођен енглеским новцем

Било је, наравно, кратковидих људи у Америци који су износили свакојаке замерке овом дипломатском потезу, али Сенат је одобрио куповину Луизијане огромном већином гласова. Одлучено је да влада изда обвезнице, како би дошла до новца за измирење обавезе према Француској. И, шта се догодило? Позната лондонска банкарска кућа Беринг пристала је да есконтира ове америчке облигације. Тако је помоћу 15 милиона долара добијених у ствари од лондонског банкарера Наполеон продужио рат против његове отаџбине, Енглеске.

У то време путеви у Америци били су необично рђави, а везе између насеља никакве, тако да се прослава присаједињења нових крајева морала одложити за децембар, док зима не стегне бласто и лед покрије баруштине.

На дан 20 децембра Нови Орлеан изгледао је свечано. У град се слегао силан народ. Балкони и прозори прнели су се од света, а гомиле народа тискале су се улицама.

На војном вежбалишту које се данас зове Џексон Сквер била је постројена француска војска. Уз лупу добоша, ступајући парадним кораком, америчке трупе заузеле су место на супротној стране вежбалишта. После говора француског колонијалног претставника и новог америчког гувернера, француска тробојка лагано је спуштена са високог јарбола, да би уступила место америчкој застави.

Увече је настало весеље. Точило се пиће, па чак и скупа вина и шампањ. И док су се у Америци играли кадрили и валцери, Наполеон је водио француску војску у нове крваве и освајачке ратове.



ПАЈИНА ПРЕДОСТРОЈНОСТ



Окачио Паја свој елегантни пролетњи мантил на чивилуку у ресторату железничке станице. Да му га неко не би украо, мудри Паја ставио је изнад куке на чивилуку ђеудулицу са овим натписом: „Овај мантил својина је боксера Џоа Луиса!“

Кад је хтео да пође, на своје запрепашћење видео је да му је мантил ипак украден. На пољећни ње гове ђеуде писало је: „Одneo сам мантил. Нурми!“

ШИЉА ПРЕДАЈЕ ИСТОРИЈУ

Е, добро, ко сада зна да ми одговори на ово питање: које године се попео, који краљ, у којој земљи, на који престо? И, затим: који краљевини, у којој земљи, у којој години нису били на престолу? Да ми се одговори кратко и јасно, као што је и питање постављено!

ГАЈИНА БОЛЕСТ



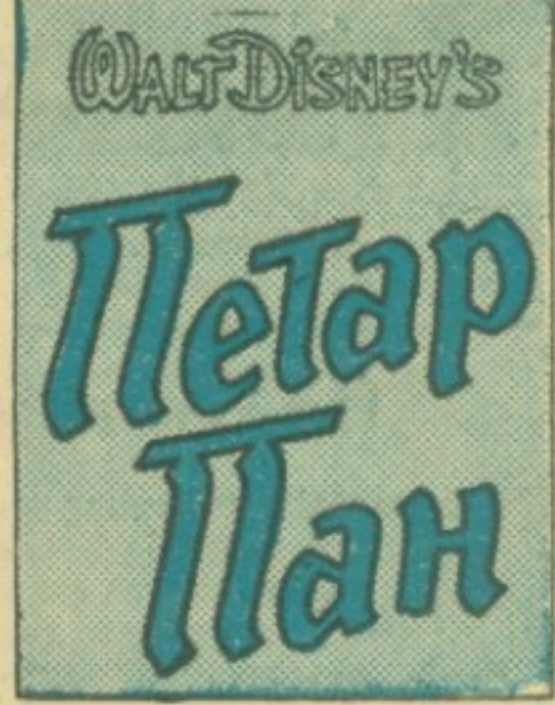
Тетка Пата: Гајо, чучем да си имао врло тежак грип. Је ли био тежи од Рајниог и Влајниог?
Гаја: О, много тежи тетке Пато! Имао сам га за време полугодиснег распуста.

Тајни споразум са Шпанијом

У Луизијани живело је и око 50.000 Креолаца, који су били француског порекла, док је источну обалу реке Мисисипи насељавало преко 300.000 различитих пионир-авантуриста, који су, да би дошли у ове крајеве, у току једне генерације прешли многе планиске клане и густе шуме, водећи сталне борбе са индијанским доморацима. За њих је Мисисипи била од огромне вредности зато што су њоме брзо, лако и јевтино пребацивали своју робу — дуван из Кентакија, жито из Охаја, виски из Мононгахеде — преко луке Новог Орлеана на стране пијане. Међутим, једним шпанским указом забрањено је Американцима да се користе овом луком. Како је то уствари значило гушење америчке трговине, председник америчке републике Џеферсон хитно је упутио у Париз своје посланику Ливингстону следећу поруку: "Нови Орлеан, преко кога пролази три осмине наше трговине, не треба да остане у рукама непријатеља". Ово "непријатељ" значило је Бонапарта, јер је америчка дипломатија сазнала да су Шпањоли велика просторства западно од Мисисипија тајно уступили Наполеону.

Незадовољство у Америци

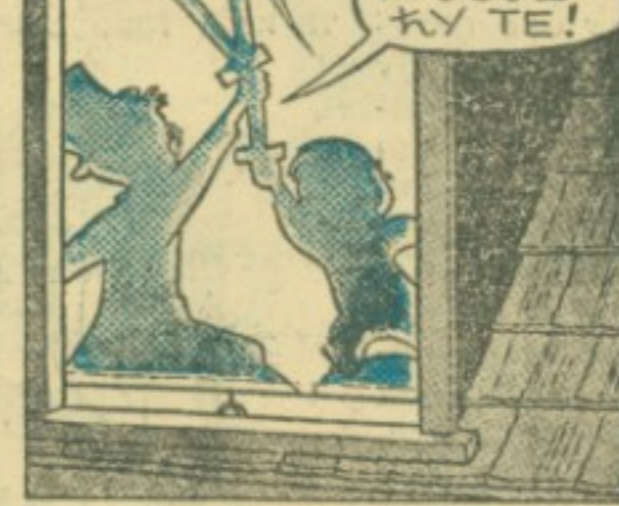
У току преговора у Паризу, лукави Наполеонов министар Таљеран одбрао је сваку помисао да је са Шпанијом закључен ма какав тајни споразум. Али, кад је Ливингстон рекао да је овлашћен да преговара о уступању пристаништа под закулу, Наполеон је скинуо образину. Признао је да тајни споразум постоји и свечано изјавио да



ДОГОДИЛО СЕ ДАВНО, И СВАКАКО, ДОГОДИЛО СЕ ОПЕТ, ОВОР ПУТА ТО СЕ ДОГОДИЛО У ЛОНДОНУ, У КУЉИ ПОРОДИЦЕ ДАРАИНГ, ГДЕ СУ ЖИВЕЛА ДЕЦА КОЈА СУ ВЕРОВАЛА У ПРИЧУ О ПЕТРУ ПАНУ.



КАПЕТАНЕ ХУК! ПРЕДАЈЕШ ЛИ СЕ? СТВРШЕНО ЈЕ С ТОБОМ, ПЕТРЕ ПАНЕ! ПРОБОШЉУ ТЕ!



МАЈКЕЛ, ШОН, ВЕНДИ, ВРЕМЕ ЈЕ ЗА СПАВАЊЕ. ЕВО КУЉКА ВАМ НОСИ (РИБЉИ) ЗЕТИН!



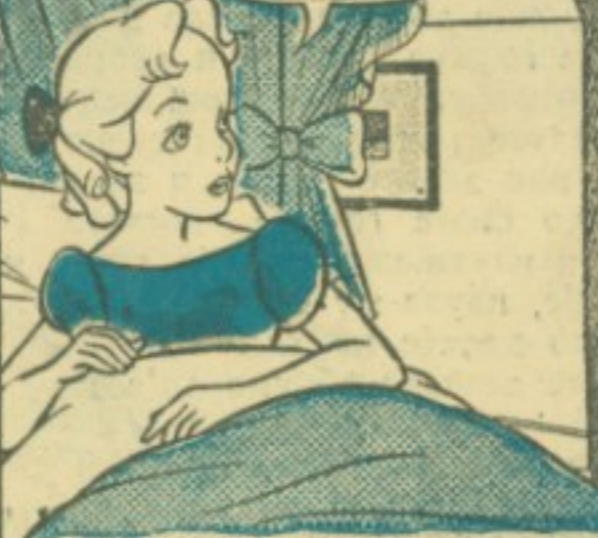
МАМА, ХОЋЕШ ДОПУСТИТИ ДА НАМ ВЕНДИ И СУТРА ИСПРИЧА ЈЕДНУ ПРИЧУ О ПЕТРУ ПАНУ? ДА, ДРАГИ!



ОТАЦ И ЈА ИДЕМО ВЕЧЕРАС НА ЗАБАВУ. ВИ МОРАТЕ ЗАПАТИ ПРЕ НЕРО ШТО МИ ПОБЕМО.



МАЈКО, НЕМОЈ ЗАКЉУЧАВАТИ ВРАТА, ОН СЕ МОЖЕ ВРАТИТИ!



КО ТО МОЖЕ ДОКИ НАТРАП? ПЕТАР ПАН... ЗНАШ, ЈА ИМАМ НЕШТО ШТО МУ ЈЕ ЖУКА УЗЕЛА... НЕГОВУ... НЕГОВУ... СЕНКУ.



УСКРОРО ЈЕ СВЕ БИЛО МИРНО У ДЕЧЈОЈ СОБИ И ГОСПОДИН И ГОСПОЉА ДАРАИНГ ПОШЛИ СУ НА ЗАБАВУ.



ШОРП, ВЕНДИ МИ ЈЕ ГОВОРИЛА О НЕКАКВОЈ СЕНЦИ... СЕНЦИ ПЕТРА ПАНА.



ЗАМИСЛИ, ГРАНЕ ЛИ СТРАХОТЕ! ПОЗОВИ ОДМАХ СКОТЛАНД ЈАРА!



ЗАИСТА МЕРИ! ОД СВИХ ТИХ ДЕЧЈИХ МАЈШТАРИЈА ПРИЧА О ПЕТРУ ПАНУ ЈЕ НАЈНАИВНИЈА!



У ДЕЧЈОЈ СОБИ, У КУЉИ ПОРОДИЦЕ ДАРАИНГ, У ЛОНДОНУ, СВЕ ЈЕ БИЛО МИРНО... ТАДА СЕ НА ОТВОРЕНОМ ПРОЗОРУ ПОЈАВИЛА НЕКА ЛИЧНОСТ КОЈА НИЈЕ ИМАЛА СЕНКУ.



ЗГОДЕ И НЕЗГОДЕ ПУТНИКА КРОЗ СРБИЈУ ПРЕ 90 ГОДИНА



Прилично је већ разграната и све гушћа постаје наша железничка мрежа, а брзи авиони свакодневно пребацују путнике и пошту с краја на крај наше земље. Кад треба да крене на пут, човек је у недоумици за које ће од многих превозних средстава да се одлучи. То му је, уосталом, готово једина брига, јер зна, кад већ седне у воз, аутобус или авион, да ће тачно у одређено време стићи на циљ.

Кад се по нашим крајевима дручичије путовало пре неких деведесет година! Нигде железничке пруге, а још мање каквог моторног возила. Човеку је једино било на избору — поћи пешком или на коњу. Путовало се данима, а исто никад није било сигурно да ће се стићи тамо куда се пошло. Турска царевина била је већ у расулу, времена немирна и свуда несигурно, чак и на друмовима царским. На дужи пут кретао је углавном само онај ко је морао.

Па ипак, поред трговаца и дипломатских претставника, који су због природе свога посла били упућени на стална путовања, било је и тада људи који су се без неке потребе, из голе жеље да упознају стране државе, драговољно излагали свим тим тежбама и опасностима. Међу странцима који су у то време обили до бар део наше земље налазе се и две Енглескиње, Макензијева и Ирбијева. Своје утиске оне су објавиле у једној књизи од неколико стотина страна под насловом „Путовање по словенским земљама“, Писана 1863 године, та књига садржи занимљиве податке о не дама с којима су се сретали путници пре деведесет година.

Скупа пратња

Колима се у то доба ретко путовало, јер су била веома неудољна, „слична каквом вагону или кавезу. Седишта у њима нема, а кров је низак, да смо принуђене да се приглемо и да тако целога пута останемо“. Усто, због рђавог стања друмова, кола су толико трудна да се човеку чинило да ће му „сву душу истрести“. Зато су имунији људи путовали на својим коњима, а остали су их изнајмљивали за два до четири гроша на сат, што је била прилична свота. Но, то није било све. Уз коње је требало наћи још и поуздане слуге и обезбедити се добрим заштијама — оружаном пратњом за одбрану од хајдука.

Кроз мирне крајеве требало је имати бар две заштије; један би чувао путника, а други пртљаг. У немирним крајевима, или ако би се у околини појавили хајдуци, пратња је, наравно, била многобројнија. Ако се узме да је прост заштија добијао осам до дванаест гроша на дан, на име своје и коњске исхране, онда није тешко схватити колико је путник стајала читаво једна чета. Сем тога, заштијама је припадао и бакшиш, који им је исплаћиван на крају путовања, по обављеном послу.

Мала је била корист од турских пратицаца. Ако би на друму искрснули однекуд хајдуци, они би се разбежали куд који, оставајући путника на целиду. Зато су у пратњу радије узимали Грци, Бугари, Арбанаси или Срби, већ према то-

ме у коме би се делу турске царевине путник нашао. Богатији страници узимали најамне чуваре, већ су са собом водили своје кавазе.

Говорећи о Србима пратицима, Макензијева и Ирбијева истичу њихову поноститост и несавитљивост. „Срби, мада су верни и пуни љубави као пријатељи и сродници, некако не воле да служе и ретко кад су привржени својим господарима као слуге“.

Никуд без „купатила“

Кад је путник успео да нађе коње, слуге и оружану пратњу, морао је да се побрине и о пртљагу. Макензијева и Ирбијева препоручују да се, поред шатора, кроз ове крајеве увек носи „пољска постеља, купатило, судови за кување, чај, вино, ракија, лекови (нарочито против грознице и пролива) и што више шалова, марама, огртача, умотача итд“.

Енглеске путнице носиле су са собом „купатило“ од дрвета, изнутра обложено цинком. Оно им је служило и као сандук, јер је имало поклопац. Најзад, да би се успут што боље одмарале, носиле су и један гвоздени кревет.

Поред друмова било је мало насеља. Свуда су се шириле густе шуме, које су у себи криле многе опасности. Друмови су били излокани, преко лета тврди као камен, а зими, нарочито за време великих кишних, раскалањани и готово не-

проходни. На њима би се ретко сретали путници; наишао би покаткад неки трговац с то варом робе или би протурнали татари на брзим коњима. Трговци су носили најразноврснији еспај: кардифско гвожђе и манчестерско памучно предиво, со и мешине с уљем или вином, свиљу, фине тканине и зачине из Сирије, Египта и са Далеког Истока. Клацкали су се тада на тањигама и беговски хареми, а наишло би се и на бедну рају како културно гладна, гола и боса.

„Недовршени“ мост

Турска царевина била је у то време пример слабо организовани државе. Повлашћени појединци и органи власти бригули су се само како да се што пре обогате. О реду и сигурности у земљи мало се водило рачуна. Колико је та жудња за новцем била раширена код Турака, говоре и ови редови, где Енглескиње причају о градњи неког моста:

„Они почеше да га праве у један мах и с једне и с друге стране и направше га до близу средине, а ту где је река најдубља стадоше, па онда бацише само с једне недовршене половине на другу даске, које опет дигну кад им се свиди. Чим се путник на друму појави, одмах се даске уклоне, па

се не спуштају док путник не плати што мајстори зашшту“.

„Бољи“ и гори ханови

Тегобе путовања требало је да олакшају ханови, свратишта за одмор и преноћиште. Али, они су већином били у веома бедном стању. Украј пута видале су се обично по три ханске зграде: две у рушевини, а и она трећа сасвим дотрајала. У њој су се налазиле „гостинске собе“ — две три прљаве празне одаје. Било је чак ханова и без тих соба, само с коњушницама. Српци су онда били они путници који су са собом понели шатор; остали су морали да проведу ноћ под ведрим небом. „Нигде никаква другог намештаја сем простирке, — пишу Енглескиње говорећи о овим „бољим“ хановима. — Овде и онда нађу се прозори од стакла или хартијом залењени, иначе свуда само дрвени капци“.

Овако је било у свим областима које је српска војска ослободила од Турака у току 19 века. Српске власти морале су да уложу огромне напоре да би земљу извукле из овог тешког стања. Предузимане су нарочито хитне мере за заштиту здравља путника. У једној наредби начелника нишког округа из 1878 године о унутрашњем реду у механама, дотадашњим хановима, стоји и ово: „Механије које примају путнике на прегојиште морају имати бар по једну собу намештену, а намештај да се са стоји од три кревета и сваки кревет да има сламљачу, дупшек, јорган и два јастука. Тако исто и једну засебну собу са општим креветом за најмање пет лица. У свакој так соби мора бити огледало, чешаљ, пешкир, леген и ибрик“.

Тако је тек ослобођена, осиротела Србија чинила прве кораке да изиђе из оне заосталости и беде на које је била осудила петвековна турска владавина.

Ти комади се најпре ударају да би се лакше скинули, а притом се лази да се не опште слој испод тог комада, који је у ствари нова плута. Ако се озледи тај доњи слој, онда нова плута неће нарасти. Комад плуте који се скида са храста озго је храпав, а и повијен је, онако како је растао на дрвету. Пошто се скине са стабла, он се умочи у врелу воду, а онда притисне неким тешким предметом да би се исправио. За то је потребно шест до осам недеља. У Шпанији наслажу комаде плуте изнад јама у којима се налази ужарен угаљ, па их после равнају и у комадима од 70 до 80 килограма пуштају у промет.

Плута је боља и мекша што има мање шупљина, браготиња и мрља. Она се највише употребљава за чепове, који се углавном праве машинским путем, јер добар радник у току једног дана може да изради највише 2.000 чепова, док машина за то време може да изради и сортира неколико десетина хиљада чепова. Најбоље врсте плуте употребљавају се за чепове којима се запушавају боце са шампањцем. Од плуте се израђују и поједини делови прибора за рибарење, појасеви за пливање, делови за ципеле, подлоге за разне машине итд. У Шпанији и Италији плутом покривају подове и кровове, а праве и разне украсе. Приликом машинске израде ових предмета остаје много отпакада, али се ни они не бацају, него се употребљавају за израду нарочитих телиха, за изолацију водоводних цевки итд.

Мале занимљивости

ПОЗНАЈЕТЕ ЛИ СВОЈУ ЗЕМЉУ?

Ако познајете своју земљу, онда ћете се лако сетити шта претставља овај цртеж. Рећи ћемо вам одмах да је то гроб једног нашег великог песника,



подигнут на врху једне познате планине.

Дакле, чији је то гроб и која је то планина?

(Могуће је да је то гроб једног нашег великог песника.)

Можете ли се сетити како се некад звао човек који се занимао овим послом и какво је то занимање?



(Овај цртеж представља један од пријатних кућака на нашем Јадрану. Ово насеље налази се на једном острву на Јадрану, југоисточно од острва Шпана, а северозападно од Колочепа, око 14 километара северозападно од Дубровника. Дугачко је око три и по километра, а широко око два километра. Од обале је удаљено свега три километра. На овом лепом острву постоје два велика залива. Због врло благе климе која влада

Овај наш цртеж претставља један од пријатних кућака на нашем Јадрану. Ово насеље налази се на једном острву на Јадрану, југоисточно од острва Шпана, а северозападно од Колочепа, око 14 километара северозападно од Дубровника. Дугачко је око три и по километра, а широко око два километра. Од обале је удаљено свега три километра. На овом лепом острву постоје два велика залива. Због врло благе климе која влада



на њему, острво има изванредно бујну медитеранску вегетацију сличну дубровачкој.

Још нешто: ово острво било је некада најбогатији и најзначајнији дубровачки оток. Сјајан период на овом острву завршен је 1667 године када је острво страдало од великог земљотреса.

Да ли, после свих ових појединости, које смо вам изнели, можете да се сетите како се зове ово лепо острво?

(Улази)

КОЛИКО ЈЕ БИЛО ОВАЦА

Када је чобанин вратио овеце с паше, упитали су га колико је оваца дотерао. Он је одговорио:

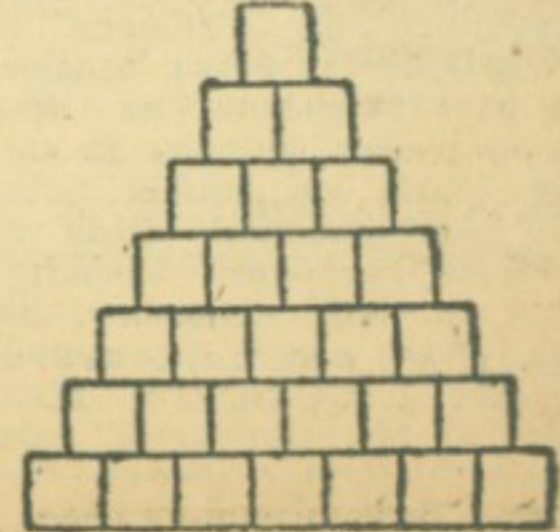
— Биле су две овце иза једне овце, затим две овце испред једне овце а у средини је била једна оваца.

Колико је оваца чобанин дотерао кући?

(Иницијално је било 1 овца, а остало је 1 овца.)

ЧУДНОВАТА ПИРАМИДА

Ову пирамиду чини 28 слова. У свакој коцки треба ставити по једно слово, али тако да у сваком реду буде по једна реч. При томе свака реч мора бити састављена из слова



горње речи, а додаје се само једно ново слово.

Када се тако испишу слова, онда речи у појединим редовима значе: 1 ред — један самогласник; 2 ред — варошица у Србији; 3 ред — оборен хрест; 4 ред — мушко име скраћено у тепави; 5 ред — онај који не спава; 6 ред — има свака река, сваки бунар; 7 ред — нешто што девојнице зими воле да носе.

Дакле, помучите се мало па решите задатак у вези са овом чудноватом пирамидом.

(1) у; (2) њ; (3) а; (4) в; (5) о; (6) љ; (7) њ; (8) њ; (9) њ; (10) њ; (11) њ; (12) њ; (13) њ; (14) њ; (15) њ; (16) њ; (17) њ; (18) њ; (19) њ; (20) њ; (21) њ; (22) њ; (23) њ; (24) њ; (25) њ; (26) њ; (27) њ; (28) њ.

Знајте ли све о ПЛУТИ?

Плута је наслага која као кора прекрива стабло многих биљака, али је најбоља плута са храста плутњака који расте у Шпанији, Португалији, Италији, Грчкој, Алжиру и у другим областима око Средоземног Мора. Плута може да достигне дебљину и до пет сантиметара.

Још у давна времена људи су упознали својства ових наслага на разним врстама храста, али је требало да прође дуго времена док су оне почеле да се рационално скидају са стабла и да се од њих праве зашупачи за боце. Грчки филозоф Теофраст, који је живео у четвртном веку пре наше ере, упозорава да плуту треба опрезно скидати да би могла нова да израсте. Три века доцније препоручивало се да се од плуте праве улишта за пчеле, јер она слабо спроводи топлоту. У првом веку наше ере римски научник Плиније Старији пише да је плута веома погодна за чепове, јер не пропушта течност и гасове. Но, и поред тог сазнања, она се ретко употребљавала све до 18 столећа, кад је почела да се развија индустрија стаклених боца.

Од огромних шума храста плутњака у Шпанији и Алжиру искористишаван је само жир за товљење свиња, све док није у 18 веку неки Немачак закупио многе шуме у Каталонији и почео да скида плуту и да је отпрема у Немачку на прераду. Али, постепено су и у Шпанији упознали вредност својих храстових шума, па је и тамо почела да се раз-

вија индустрија плуте, која данас у светској привреди заузима видно место.

Хрест плутњак може да порасте 15 до 20 метара у висину, а плутом му је прекривено цело стабло и старије гране. Плута која се развија у току првих петнаест година није добра за употребу, јер је тврда и крпа, па је зато скидају са стабла да би нова, боља израстала. После ове лоше плуте, коју називају мушком, развија се још пет година плута која такође не ваља и коју



треба одрезати. Тек она плута која почне да расте после двадесете године мека је и добра за употребу. Та такзвана женска плута реже се отад сваке осме или десете године и тако све до стоте године живота храста плутњака. Што је дрво старије, плута му је све боља. Стабло храста плутњака у току свог живота обично даје 15 до 15 „жетви“.

Почетком јуна у Алжиру, и у Шпанији у јулу, радници почињу да скидају плуту са стабла. Они прво направе зарез на стаблу у ширини од једног метра, а дуг 60 сантиметара.

ПРОЖДРБИВИ
ПУТА
ЊЕГОВ РОЂАК
ПАЈА

НАДАМ СЕ ДА ЋЕ
ТИ ОВО БИТИ ДО-
ВОЉНО ЗА
РУЧАК!

УЖАС! МОРАМ ДА ИЗНЕ-
СЕМ И ОНО ШТО САМ СПРЕ-
МИО ЗА ВЕЧЕРУ!

ЕВО И ТОРТЕ!

ШТА! И ТО СИ
САМ СМАЗАО!
А, ЈА!

WALT DISNEY

ПУТОВАЊА МАРКА ПОЛА



Каналима Венеције лагано клизи гондола. Стари гондолијер не само да вешто управља гондолом, већ и добро познаје свој град. Јер, и једно и друго значе за њега "хлеб насущни".

У Венецији странци желе да виде све, да се уживе у илузији да промичу каналима средњовековног града у који се некад сливало богатство Истока.

Гондола промиче испод моста Риалто, преко кога је, кажу, толико пута прешао Шајлох, испред палате коју називају Дездемониним. На углу једне мирне, мале "улице" стоји плоча с натписом: "Дом Марка Пола".

Венеција тринаестог века, Венеција Марка Пола, била је град помораца. Ту су се први пут чуле приче о чудима далеких земаља, приче у којима се није могла одредити граница између стварности и маште. Зато људи нису увек ни веровали причама морнара, чак ни онда кад су говорили истину. Казивања Марка Пола, првог белог човека који је угледао Тихи Океан, убрајања су у чисте измишљотине. Јер, он је по повратку са свога пута по Азији причао да се у Кини из земље копа црни камен који гори дуже од дрвета, да је видео један камен од кога може да се испреде "вуна" која не гори и да на Кавказу постоји један извор из кога избија уље. Венецијанци су радо слушали његове приче, али, кад је покушавао да их убедити да је све то сушта истина, они би прснули у смех. А то је, најзад, било и разумљиво. Камени угаљ, азбест и нафта били су још далеко од Венеције тринаестог века. Зато се име Марка Пола почело изговарати као једна реч, и то писана малим словом: маркополо, што је значило — лажи које превазилазе измишљотине осталих морепловаца и путника.

У посети Кублај-кану

У тринаестом веку Венеција је била највећи поморско-трговачки град. Из Индије су у њу доносили бисери и сафири, из Татарске — како су

онда називали Сибир — хермелин, којим су украшани огртачи венецијанских дуждева, и самуровина за свечане хаљине жена богатих трговаца, а из Кине зачини и свила, "најлепша и најскупља тканина на свету". Дуги каравани камила преносили су та блага преко пустиња Централне Азије, а кинеске цунке и арапске фелуке доносиле су их у луке Блиског Истока. Али, ниједан Венецијанац никад није ни крочио у те далеке земље из којих су доношене све те драгоцености.

Захваљујући случају, два венецијанска трговца, Николо и Матео Поло, продрли су на Исток даље од осталих својих савременика. Били су на трговачком путовању по јужној Русији кад је избио један локални рат, због кога се нису могли вратити. Пошто нису могли натраг, они су кренули напред, на непознати Исток, и стигли до великог града Бухаре у Централној Азији.

Једнога дана, три године после њиховог доласка у Бухару, стигли су посланици великог Кублај Кана, чије се царство простирало "од Леденог Мора до Индског Океана, и од обала Тихог Океана до Средње Европе". Кан до тада није видео ниједног човека из западних држава Европе, а био је, како кажу, веома радознао. Због тога је молио браћу Поло да дођу у његову "далеку престоницу", у Пекинг.

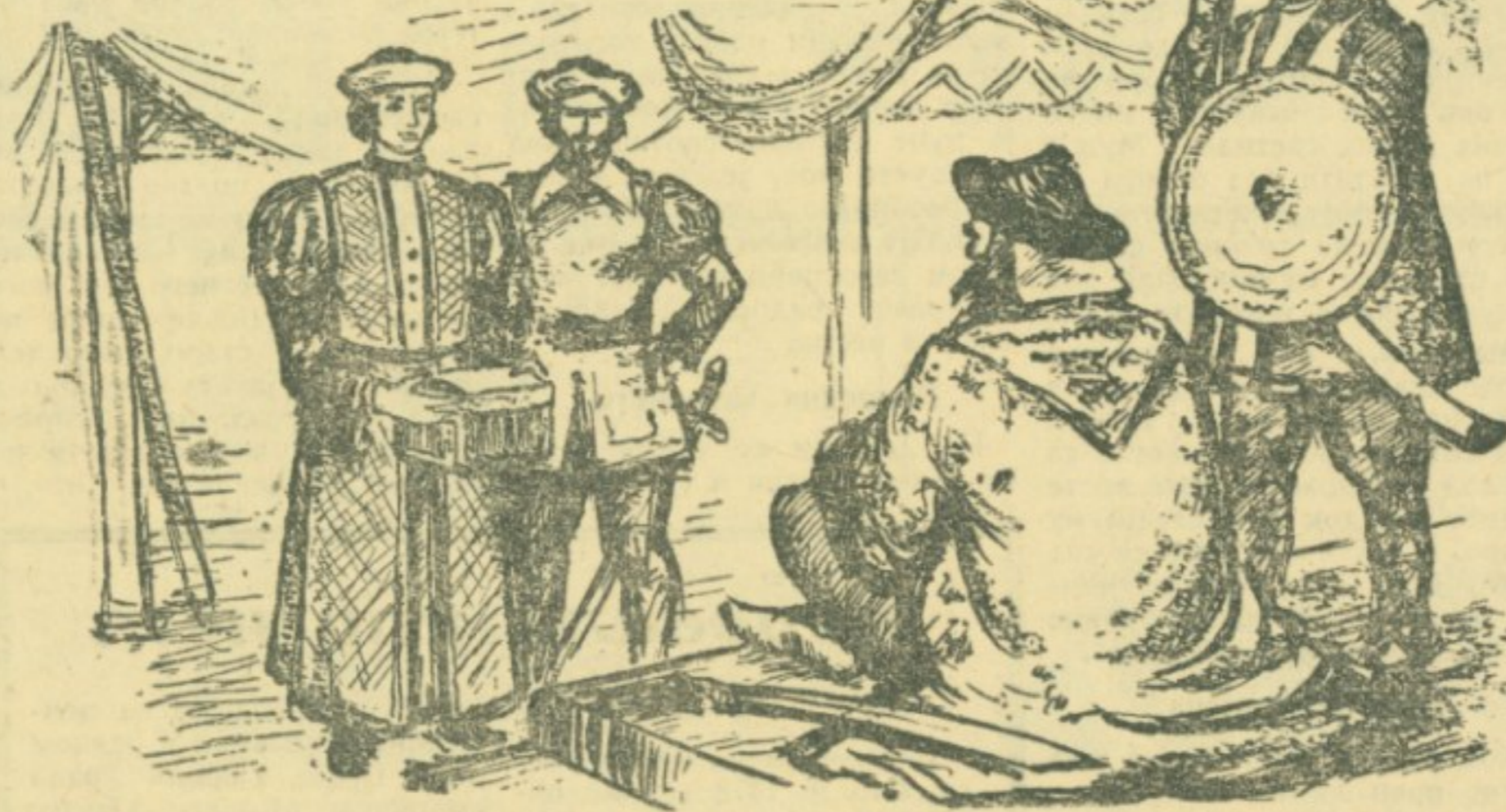
"Час географије" који је трајао 24 године

Николо и Матео Поло вратили су се у Венецију тек после девет година, обећававши кану да ће га поново посетити. Кад су пошли на друго путовање по Азији, најмлађи члан "експедиције" био је седамнаестогодишњи Марко, Николин син. "Тако је он започео свој час географије који је трајао двадесет и четири године" — каже један његов биограф.

Било је то негде у пролеће 1274 године — што се може закључити по његовом извештају о томе путовању — кад је Марко Поло први пут угледао долину реке Акус, данашње Аму Дарје, у срцу Азије, јер су дивале биле украшене расцветалим дивљим шафраном, зеленкадама и висбабама. Данас, иако је отада про-

шло близу седам стотина година, извештаји Марка Пола имају у себи толико живости и реализма да, читајући их, човек има утисак да чује звук звона који прате лагано кретање каравана камила, да осећа мирис источњачких зачина и да види живописна одела Арапа, Персијанаца, Татара, Курда, Монгола и Кинеза и расцветале бадеме по падинама Хиндукуша.

Путовање није свуда било угодно као долином Акуса. Венецијанци су често морали



да се боре против страшних киша, дошлих река, пешчаних олуја и снежних лавина. Пешање уз стрме падине Памира било је веома тешко. Ипак, они су доспели на висину "где ни птице више нису долетале" и тамо су видели велику дивљу овцу "чији су ровови дуги добрих шест педаља". Стодећима су људи веровали да је та животиња с огромним роговима само "маркополо" — измишљотина Марка Пола. Много касније потврђена је тачност описа ове ретке рогате овце. Данас се у многим природњачким музејима

налазе препарирани примерци испод којих вис табла: овис Поли — Полова овца.

Преко Памира путници су стигли у пустињу Гоби, "где вода може да буде отровна од силне соли", одакле су један век раније Џингис-канове хорде пошле на победоносни поход на Азију и Европу.

Кублај-кан, Џингис-канов унук, који није био сличан својој деци јер је више волео да гради него да разара, чуо је за мучно путовање мале дружине и послао им усусрет групу коњаника. Тако су, четири године после поласка из Венеције, путници стигли на двор овог моћног владара "пред којим је дрхтао цела Азија".

ставно га за заповедника богатог града Јангчоу и слао га с разним посланицима у Бурму, Западно Кину, на границе Тибета и у Индију. Марко Поло научно је веома брзо четири азиска језика. Извештаји које је после тих путовања подносио кану били су занимљиви, живописни и драгоцени.

Опис средњовековне Кине

Млади Венецијанац видео је и описао средњовековну Кину, чија је култура била на



много вишем ступњу од европске. Он је забележио све што му је било ново; широке улице, папирни новац, високе мостове испод којих су могле да прођу лађе с катаркама, подземне канализације, лепе путеве овицане дрворедима и многе друге ствари.

Седамнаест година провео је Марко Поло у кановој служби. А тада га је обузела носталгија, жудња за мирисом Јадранског Мора, за светлауцавим кубетима Венеције, веселим поштом Кинеза, за мајерским језиком. Неколико пута тражио је дозволу да се

врати, али га је кан стално задржавао. Прилика се указала сасвим неочекивано. Нећак Кублај-кана, који је у то време владао Персијом, послао је једно изасланиство које је требало да му из Кине доведе вереницу. Посланици су тражили да у свечаној пратњи буде и Марко Поло. Кан је одрешио тринаест бродова и свадбени конвој пошао је пут Персије.

Злато у дроњцима

Једног зимског дана, три године доцније, на врата куће Поло зачула су три путника обучена и стара, прљава одела. Послуга, а у чланови породнице, нису им допустили да уђу. Тада су путници приредили свечану гозбу на коју су позвали целу Венецију. На гозбу су дошли у истим похабаним оделима. Запрепашћење је било огромно кад су распарали поставу на својим дроњцима и отуда потекло злато, драго камење и друге драгоцености.

Можда би приче о његовим путовањима и доживљајима биле брзо заборављене да Марко Поло није био заробљен за време једног рата између Венеције и Ђенове и да није био затворен у исту ћелију с једним писаром. Да би им време брже пролазило, Марко је причао, а писар записивао његова казивања. Тако је постала књига "Путовања Марка Пола". Додуше, многи нису веровали у истинитост његових прича, па су му, чак и кад је био на смрти, поручивали да порекне своје лажи.

Нисам испричао ни пола од онога што сам видео — био је његов одговор.

Марко Поло није знао да је Земља округла. Ипак, век и по после његове смрти, његов извештај да се на источној страни Азије налази океан био је један од података на којима је Колумбо засновао своје уверење да ће пловећи на запад моћи да стигне у Индију. Један примерак "Путовања Марка Пола" Колумбо је имао са собом на свом првом путовању за Нови Свет.

Светски рекордер У РАЧУНАЊУ

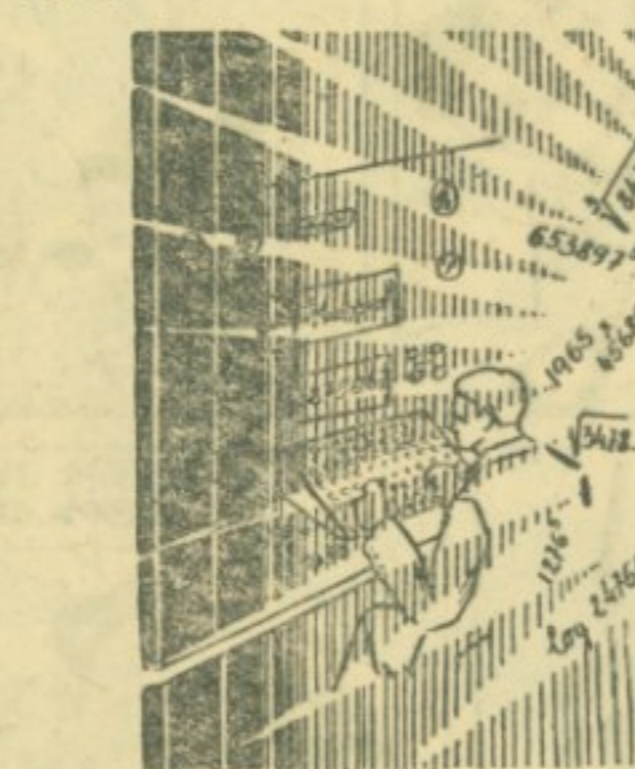
Вим Клајн, из Амстердама, свакако је човек који најбоље рачуна на свету. Он напамет обавља најсложеније рачунске радње много брже него најбољи математичари са оловком и рачуном таблицама у рукама. Он је прави феномен тачности, брзине и памћења. Досад су у историји забележена само два слична случаја. Један је био немачки радник, чувени Дасе, чији је светски рекорд Клајн недавно потпукао, а други пастир из Пијемонта, Иноди.

Док се огромна већина људи труди да запамти разна имена, појмове, бројеве или текстове који су им потребни у њиховој професији и свакодневном животу, главна брига Вима Клајна је — како да заборави оно што му више није потребно! Њега просто прогоне многобројни подаци у бројевима и рачунске радње које је раније обавио. Он ноћима не може да спава, јер његов мозак, из навике, рачуна и у сну. Вим Клајн је вероватно једини човек коме у животу није уручен ниједан рачун. Наиме, он даје новац кондуктеру у возу, бакалнику, келнеру, берберину или било ком трговцу пре него што је овај узео оловку да напише рачун. Вим Клајн је нежења. Живи усамљен и једино су му друштво милиони бројева којима је претрпана његова глава. "То су прави пријатељи, каже он. Они увек чине све што од њих тражим".

"Плоче памћења"

Вим Клајн се вежба петнаест сати дневно у рачунању. Феноменално памћење је основа његове рачунске активности. Клајн зна напамет узајамне производе свих бројева до 100, квадрате свих бројева до 5.000 и кубове свих бројева до 1.000. Он познаје логаритме свих бројева до 150 са 5 децимала.

број 3 до двадесетог степена. Све је то сврстано у његову, како је он зове, "дискотеку памћења". Интересантно је да Клајн своје памћење заснива на некој врсти музичког принципа. Он све бројеве које памти сврстава у групе од по три и тако их "уписује" у своје "плоче памћења". Кад му је то потребно, он просто пушта "плоче". Ако жели да их заборави, он се труди да их "разбије". Али, то је већ много теже.



Клајнов механизам памћења у директној је супротности са визуелним памћењем, које психолози сматрају за основу нашег психичког живота. Иноди је, на пример, памтио бројеве на тај начин што их је видео на табли и затим "читао" слику тих бројева. Клајнова "дискотека" од преко милион бројева омогућаје му феноменалну брзину у рачунским операцијама. Он је, недавно, пред три истакнута холандска научника, званично потпукао светски рекорд у рачунању напамет, који је од 1865 држао Немац Дасе. Овај чудновати светски рекорд тучен је на следећи начин: тачно у три сата после подне сео је Клајн прекопута тројне научника у једној празној соби. Један од њих му је полако издиктирао два броја од по че-

трдесет цифара. Требао је да их Клајн помножи напамет. Он је зарио главу међу шаке и ускоро се сасвим изгубио. Мрмљао је огромном брзином читаву симфонију бројева. Присутни научници никад у животу нису видели толику психичку концентрацију и напор. Зној му се сливао низ обе слепоочнице. У 3 часа и 23 минута скоктао је Клајн, разбуршан и изневерљиво изгледа, али блистајући од среће, и саопштио резултат. Потпукао је рекорд Да-



сеа за читавих 19 минута! Да би проконтролисала његов резултат, електронска машина за рачунање из математичког центра у Амстердаму утврдила је преко пола сата. А то је још била машина која је рачунала по секцијама.

Човек замењује машину

После овог његовог подвига, математички центар у Амстердаму предложио је Клајну да се запосли као — електронска машина за рачунање! Клајн је пристао и ту дужност обављао је више месеци. Научни биро из целе Холандије слади су центру рачуне који су били савише компликовани за њихове инжењере и математичаре и плаћали су високе цене за резултате. А нико од њих није знао да је та непогрешива машина за рачунање центра

био уствари човек — Вим Клајн. Клајн је дао невероватно компликоване прорачуне за телефонске каблове фирме Филипс и за изградњу неколико прекоокеанских бродова. Стаж у математичком центру Клајн је искористио да усаврши своје теоретско знање. Разишао се са центром једног дана кад му је директор рекао: "И поред свега, машина за рачунање ипак је боља од тебе. Тако, на пример, ниједан човек не може напамет да израчуна колико је 2 на 150-и степен". Сутрадан, рано ујутру, Клајн је отворио врата на директоровој соби и читавих неколико минута диктирао је резултат. Затим је љутито залупио врата и отишао. Није се више појавио у центру.

Отада Клајн путује по свету и припређује егзибиције. Највише воли да изазива дивљење ђака и професора по средњим школама и факултетима. Он је, на пример, у стању да одговори сваком за 7 до 8 секунди колико је дана стар, а за мање од минута колико то чини секунди. На париском универзитету најбољи студенти постављали су му питања која су данима припремали. Он је на њих одговарао брзо и тачно. Један ђак у Камбреу замолио га је да на табли напише колико је девет на девети степен подигнуто поново на девети степен. Клајн је одговорио да му је веома жао што не може да задовољи његову жељу. Да би исписао резултат, требало би да напише 369 милиона и 630 хиљада цифара, што би му узело, ако би писао 30 цифара на минут, 23 године времена.

Клајн је пронашао и многа нова математичка решења, чију су тачност потврдили најистакнутији математичари. Највише је зачудно једног чувеног астронома који му је поставио питање: "Да ли бисте могли да ми одговорите који је дан у недељи био 11 октобар 1582 године?" Клајн је као из рукава одговорио: "Једанаести октобар 1582 није ни постојао". И заиста, то је било у доба реформе календара. Свет је занојно четвртог октобра увече, а пробудио се петнаестог октобра ујутру.

Варо су постала имена?

МУМИЈА

Реч "мумија" није египатског порекла, како се обично мисли, већ долази од персијске речи "мумиан", што у преводу значи: восак, смола. Ова реч, која је у Египат дошла веома рано, стигла је и до нас. И сада се у неким нашим крајевима свећари и воскарни називају мумијама, а маказе за подрезивање стењака на свећама — мумаказе.

ВОЛСТРИТ

Волстрит — улица зида — велики трговачки и банкарски центар Њујорка, добио је своје име по зиду који је Питер Стивенсон саградио око једног дела града да би га заштитио од напада Енглеза. У то време Њујорк је био холандски посед и звао се Нови Амстердам.

ЕВРОПА

На старим асирским споменицима често се може наћи симболично представљена разлика између "асу" — "земље у којој се сунце рађа" и "е-

реб" — "земље у којој сунце залази". Многи научници мисле да су од тих речи касније постали називи Европа и Азија. Реч "Европа" први пут се помиње у старогрчкој песми "Химна Аполону". Међутим, у њој се Европом не назива данашњи континент који носи то име, већ је то заједнички назив за оне земље које нису Целоноз и острва Јегејског Мора.

БЕДУИНИ

Становници северне Арабије који живе као номади, селићи се с једног краја земље на други заједно са својим стадима, имају име које је симбол њиховог начина живота. Они себе називају "Ал-беду", што значи "они који живе под ведрим небом" или "Ал-ел-белит", "људи који живе под шатором". Од тих речи постало је име Бедуини.

КАПИЛАРИ

Танке цевчице од стакла отворене на оба краја, као и најтањи крвни судови у организму називају се капиларима. Овај назив постао је од латинске речи капла, што значи кап. Наиме, капилари су тако уски да најдебљи предмет који може да се стави у њих јесте човечја влас,



Живе светилке

Кад на западу ишчезну и последње румене пруге, кад престане песма дроздова и кад се деца дубље завлече у своја тамна скровишта у дну баште да не би чула гласове који их опомињу да је дошло време за спавање, тада се у крунама дрвећа и у жбуновима западе прве мале, живе, трепераве светилке.

Сумрак се једва приметно згуснуо. И баш тај кратки интервал између сумрака и првог мрака је време које научници називају „критичним или отсуђним“. Јер тек онда кад сумрак достигне извесну „густину“ и кад ваздух има од рефену температуру, свици пале своје мале светилке. Тамни сомот ноћи изгледа тада као помет сјајним, светлуцавим шкољкама.

Светлост свитаца једно је од великих чуда природе. Та светлост је без топлоте, а ипак је јака и јасна. Такву хладну светлост људи су тек недавно успели да направе. Свитац је мала, тврдокрила бубица коју ће дању ретко ко приметити. Сива, кестењаста или црна тврда крила изгледају тада као пелелом попрашена одећа девојчице Пепељуге, која се, кад падне ноћ и музика у приземном двору забрину, претвара у лепу принцезу одевену у сјајну свилу.

Ако у склопљеној шаци држите сиву бубицу, запазите на крају њеног трбуха притајену, сталну светлост. Тада, као светлост на светионик, за пали се мала светилка, која гори само један део секунде, а затим се брзо угаси, да би се после одређеног времена опет упалила. Али, ако је бубица озлеђена, „тамни“ интервали су краћи, а светлост је готово непрекидна, као што наше срце куца брже и учестаније кад смо узбуђени.

Светли органе код свих састоје се од два слоја ткива, од којих је једно зрнасто. Испод тог слоја налази се слој кристалних хелија које играју улогу рефлектора. Извор светлости су зрнасте хелије, кроз које пролази читав мрежа уских канала и нерва. Кад свитац сине, каналићи се отварају и кисеоник запљусне светлосна зрна, која од тога засијају јаче, као што се и глеђење јаче зажари кад дунемо на њега.

Ако се та зрна која производе светлост отеску од инсекта и ставе у боцу са чистим кисеоником, она ће сјати без престанка све док у њима „нешто“ не изгори. То „нешто“ је тајна коју научници још нису успели потпуно да објасне. Биохемичари сматрају да светлосни органи садрже луциферин, једну сагорљиву материју која се са кисеоником једини само у присуству ензима који се назива луцифераза. Зрнасто ткиво свица садржи и једну и другу материју. Резултат хемиских процеса који се збивају у телу овог малог инсекта и чије објашњење изгледа тако сувопарно и помало досадно, јесу мале, живе светилке које улетшавају летње вечери и ноћи.

Први свици јављају се у доба жетве, у јулу, а последње „светилке“ нестају почетком септембра.

„Светлећа тајна“

Због чега свици светле? Ни на ово питање наука још није одговорила. Једни сматрају да њихове светилке служе као сигнали за време парења. Свици-мушјаци лете ниско, готово изнад саме земље, и „пале“ своје светилке у тачно одређеном размаку од 5,8 секунди. Међутим, кад је вече топлије, светилке се пале мно го чешће, док је у хладним вечерима размак између два сигнала дужи. На њихове знаке свици-женке одговарају нешто слабијом светлошћу, опет у одређеним размацима. Наиме, њихови „одговори“ пале се тачно 2,1 секунде после знака мужјака. Због те равномерности у одговорима, необично је лако да човек претвара и намами мужјака. Ако се сакрије



је гаса. Међу лекарима и болничарима настала је узбуна. Тада се, после неколико тренутака, појавио један урођеник и донео чудну светилку: стаклену боцу пуну кукују свитаца. Уз ту светилку лекар је успешно завршио започету операцију.

У Јапану постоји нарочити празник, „празник свитаца“. Хиљаде људи одлазе тога дана на језеро у близини Кијонга, и сваки од њих носи кутије пуне великих свитаца. Кад се спусти ноћ, језером заплове безбројни чамци. Тада сви отварају своје кутије и над језером затрепери светлост коју поздраве радосни поклици, смех и песма.

Природни ватромети

На Јамајци су свици такође веома велики и светли. Ка-

да се они искупе у групама палмовог лишћа, дрвеће се претвори у праве светлеће буктиње које се могу видети и са даљине од неколико километара.

Ипак, највећи и најлепши свици живе у Сијаму. Свици-мушјаци, који проводе ноћи на стаблу тон-лампно дрвећа, а то дрвеће расте обично дуж речних обала, пале своје светилке сто двадесет пута у минути. Поред тога, „паљење“ светилки тако је уједначено да светлост свих свитаца блесне и утрне истог тренутка. Тако се на обалама сијамских река смеђују дивна, хладна светлост и потпуна тама. Ти природни ватромети трају за време целог лета, од осам часова увече до три часа изјутра.

Шта се догађа са „живим светилкама“ кад дођу први хладни дани? Изгледа да нико још није пратио њихову „судбину“. Знамо само да светлуцавих, живих варијета нестане, али, пре него што погасе своје светилке свици положе јаја у старо, иструлено дрвеће. А та јаја су обећање да ће с првим златним снопом кроз летњу ноћ полетети нове светлуцаве искре.

Веровали или не...

СМРТ ПО ЖЕЉИ

Цори, војвода од Кларенса, био је 1478 године оптужен за велензјао и осуђен на смрт. Његов отац, енглески краљ Едуард IV, дозволио му је да сам изабере каквом смрћу жели да умре. Војвода је изјавио да жели да га удаве у вино. И заиста, смртна пресуда извршена је на тај начин што су га утопили у хиљаду литара малвазије.

ПОНОЋНО СУНЦЕ

„Миднасол“ — поноћно сунце — називају Норвежани, становници Северног Рта, сунце које никако не залази, чак ни преко ноћи, од 11 маја до 31 јула сваке године.

НЕ САМО НА ИСЛАНДУ

Исландски главни град Репјавик није једино место на свету у коме се топла вода која избија из геј-

зера употребљава за централно грејање. У једном делу Буаза, главног града америчке државе Ајдахо, зграде се, као и на Исланду, загревају топлом водом која је спроведена из једног извора.

ОДАНА СУПРУГА

Кристина де Пизан (1630 до 1430), италијанска песница и прва жена која се борила за женска права, писала је свакога дана две



песме у спомен свом преминулом супругу. Она је за 41 годину написала око 30.000 песама.

НА КРАТЕРУ ВУЛКАНА

Једног летњег дана 1952 године пусто и ненасељено острво Сан Бенедикто, које се налази у близини калифорниске обале, страховито се затресло, а одмах потом извили су се густе црне облаци, који су прекрили земљу.

Исте године, 9 децембра, на острву су се појавила два човека. То су били океанограф Ендрију Ричард и природњак-фотограф Луис Вокер. Они су били први људи који су ступили ногом на тле овог острва, на коме се појавио нов вулкан. Научници су на острву провели два дана. Ови смели људи снимали су у току ноћи лаву која је текла из вулканског кратера и која се преливала у наранџастој, црвеној, белој и у низу других боја. Стене око вулкана биле су тако вруће да би се на њима могло скувати јело.

Потребно им је било сат и по да се од обале попу на ивицу кратера, 1250 стога изнад морске површине (око 350 м). Местимично су упадали до колена у вулкански пепео, ситан и фини, који је покривао цело острво.

Кратер је био округлао и лично је на шољу пуну вреле течности, широку око пола миље, а дубоку око 90 метара. „Кад смо стигли до ивице кратера — прича Ричард — чули смо буку као из стотину млазних авиона“. Он објашњава да је то долазило од струјања паре и гасова под високим притиском из пукотина стена близу места где су стајали.

И док је један посматрао и проучавао чудновати приказ, други је пошао око кратера са апаратом и стивама. Тада је приметио да му је вруће под ногама и кад се сакрио видео је да му је једна нога од стивања нагорела.

Наједном — прича Ричард — из црног кратера покушао је дим. Ускоро је цело дно „шоље“ било испуњено црним димом, тако да нисам могао видети Вокера, који је био на другој страни.

Још двапут је вулкан за време њиховог боравка на острву изабацивао велике облаке дима, који су се дизали хиљаду метара у висину.

Тада су у подножју кратера наишли на пукотину у стени, из које је излазила велика ко-

личина лаве. Кад би црвено уснијана лава дошла до мора, дизали су се облаци паре. За два дана колико су били на острву делта те лаве порасла је у ширину од 200 на близу 350 метара. У ноћи је та делта изгледала заиста живописно. Код излаза из отвора била је бела, а затим се постепено мењала од наранџасте до црвене кад је уздицала у море. Они мисле да је температура лаве била око 2300 степени Фаренхајтових. Најинтересантије је да уопште нису видели растопљену лаву. Блокони лаве нису били растопљени, већ је она у густој маси силазила низ падину.

Док је Вокер снимао и обочица били заузети посматрањем дивног приказа, одједном поче киша од шљунка. Из равније посматрања знали су да је то предзнак клизања, земљашта. Како су били притешњени с једне стране реком лаве, а с друге стенама које су почеле да клизе, једва су успели да побегну. Начинили су шатор на самој морској обали и ту провели ноћ. Око пет ујутру пробудила их је опет киша шљунка. Вулкан је почео да ради. После пет минута шљунка се претворило у обичну кишу која је плуштала. Кад су се једног тренутка погледали, били су запрепашћени. Обојица су били од главе до пете замазани блатом, које се сливало с њих. Вулкански облак био се измешао са атмосферском кишом и од тога се начинило житко блато.

„Ако сте погледали горе само за тренутак — прича Вокер — очи су вам биле пуне блато“.

После два дана посматрања, храбри људи вратили су се бродом на копно. Испитивањем лаве у лабораторији увидело се да је она киселе основне. То значи, према мишљењу стручњака, да је вулкан континенталан, а не океански. То је веома занимљив налаз, јер је острво Сан Бенедикто усамљено у Тихом Океану и нема никакве везе с копном.

На острву нису нађена никаква жива бића, само је Вокер наишао на неке интересантне трагове, који су личили на оштре зарезе. Он мисли да су то трагови неких ракова, мада само ракове није ни где видео.





ЈЕДНА НЕОБИЧНА ПОНУДА ВУКУ КАРАЏИЋУ

После пустоши коју су изазвале борбе у Првом и Другом устанку, нарочито по варошима, прилике у Србији почеле су да се срећују. Вароши постају средишта трговине и заната, „Ма и најмањи капитал уложен у такав посао у вароши доноси је обилат приход“. Поред осталих, и Шабац постаје „веома лепа варош“; пун је трговача који воде јаку трговину свињама, шипаркама и житом, које извозе преко Кленка и Митровице. Још 10 септембра 1816 године Степа Живковић-Телемак из Засавице пише Вуку Караџићу у Беч: „Не



треба ти више од 500 гроша па да отвориш у којој ти драго касаби, селу или паланки дућан, па да живиш. Ако или пак волиш и механе мало држати, ракије држати и проче, то ти нико не брани. Таквим начином можеш живети, а другим не можеш. Шабац се на баиру начинно да ти око има шта гледати. Наш се Обрад помогао продајући ракију, сад да му загледаш у торбу. И Амиди се спрема то чинити како кућу доврши. А ти си отишао у тај весели Беч да дангувиш. Гледај што пре да довршиш књиге, за које овамо веома распитују, па ајде да живиш“.

ПРВИ И ПОСЛЕДЊИ ТУРНИР

У време када подуже није било ратова, витезови феудалног доба нису остали скрштених руку. Да би показали своју ратну вештину и тиме потстакли младе племиће на јуначке подвиге, као и да би себе приказали као јунаке и као људе веште, окретне и јаке,



нарочито пред дамама, витезови су приређивали витешке игре, такозване турнире. Највише се турнири приређивали по Немачкој, а било их је и у осталим земљама Запада. Први такав турнир приређен је 938 године у Магдебургу, а последњи 1487 у Вормеу.

ПТИЦЕ — ПЕШАЦИ

Када се каже „птица“, то се увек везује за појам „летене“. Међутим, има доста птица које не лете. Неке од њих још и данас живе, али велики број нелетећих птица давно је изумро. То су многе врсте горостасних птица изумрлих још у прастара времена.



Једна од занимљивих нелетећих птица, која је изумрла пре око 500 година и која је живела само на Новом Зеланду, јесте птица моа, која припада фамилији динозавира. Те птице биле су прилично велике — најмање су биле величине хурана, а највеће и до четири метра високе. Претпоставља се да је птице моа нестало зато што су је домораци много ловили због меса, које је било веома укусно.



Интересантна је и једна нелетећа птица која се одржала и до данас, а која се обично виђа само на друмовима, по којима веома брзо трчи. Зато је и добила назив „друмски тркач“. То је једна врста кукавице, која живи на подручју Калифорније, а понекад прелази у Мексико и у Тексас.

Дали знате?

Падобрани за млазне авионе

Пронађен је начин да се и пилоти авиона на млазним погон спасу у случају несреће, кад су принуђени да напусте авион. Како је брзина ових авиона много већа него обичних, то је и средство за спасавање друкчије замисљено. Оно се састоји у томе што се цела пилотова „кућица“ одваја од авиона помоћу једне ручице. Пилот који се налази у тој кућици потпуно је изолован од осталих делова авиона. Ако се у току лета догоди да пилот ма из ког разлога мора да напусти авион, он има само да повуче једну ручицу, после чега ће његова кућица одмах бити избачена из авиона.

На кућици се налазе три пераја, која јој дају стабилност и увек исти правац, како се не би преврнула. Одмах по избацивању кућице отвара се један мали падобран, који има задатак да постепено смањује

брзину кретања авиона унапред. Када се помоћу овог малог падобрана постигне одређена мања брзина, онда се отвара главни падобран, који успорава брзину падања, тако да удар о земљу неће бити опасан.

Цела ова „кућица“ херметички је затворена и осигурана, да би пилот био заштићен од атмосферских промена које на висини од преко петнаест хиљада метара могу бити каткад веома опасне.

Уколико се догоди да кућица падне у море, она остаје на површини, а услед њихања на таласима ради једна пумпа која убацује свеж ваздух у кућицу. Сем тога, у кућици се налази довољна залиха хране и других потреба. Ови падобрани-кућице израђени су за америчку војску и већ су показали задовољавајуће резултате.

приметиле рупе које су инсекти начинили. Зраци који се овде употребљавају много су слабији. Апарати који их производе већ су у употреби код многих америчких фирми и показали су врло добре резултате.

РАНИ ДРУГИ ЗУБИ — ЗНАК ГОЈАЗНОСТИ

Лекари једне дечје зубне клинике у Америци установили су да деца која прерано добију друге зубе имају склоности за гојење. Она се после рано добијених других зуба угоје или одмах или касније у животу.

★ Гасни грејач за воду који даје воду на две разне температуре начинен је у Америци. Он се може прикључити на машину за прање рубља или посуђа, а може се употребити и у друге сврхе у домаћинству.

ЧУДЕСНЕ ТЕМПЕРАТУРЕ

Постоје велике разлике у температури, струјању ваздуха и влажности при самој земљи и два метра изнад ње. Тако је у Њу Џерсију, у САД, летња дневна температура при земљи виша за око десет степени него на два метра висине. У суптропским крајевима ове су разлике још веће. Обрнуто, ноћу је температура при земљи за око пет степени нижа. Није редак случај да влажност на висини од два метра износи 60 процената, а при земљи 95. Исто тако, и ветар дува око наших глава много већом брзином него око ногу. Тако нас често он удара у лице брзином од десет до километара на час, док се при земљи ваздушне масе једва крећу брзином од три километра. Ова најновија открића могу да буду од велике користи у пољопривреди, где сувишна влага или температура при земљи могу да буду штетне за разне биљне културе.

ПИСАЋЕ МАШИНЕ ЗА ХЕМИСКЕ ФОРМУЛЕ И НОТЕ

Једна америчка фирма направила је допунска слова за електричну писаћу машину. Машина је тако подешена да се слово, заједно са једном малом полугицом, може лако скинути и поново наместити. На тај начин, поред уобичајених знакова који постоје на свакој писаћој машини, дактилограф може после уметања потребних знакова да куца и разне математичке, хемиске или друге формуле, што досад није било могућно. Исто тако, овом машином могу се писати ноте или изрази на страним језицима.

ТУНЕЛ ИСПОД МОНБЛАНА

У Франуској је почела изградња тунела испод највишег врха на Алпима, који лежи на тремеји Француске, Италије и Швајцарске — Монблана, високог 4.807 метара. То ће бити најдужи тунел за колекти саобраћај. Он ће бити дуг 7,5 миља. Тунел ће везивати Француску, Италију и Швајцарску и много ће скратити пут и повећати промет између ових земаља. Тако ће, например, пут Париз—Рим бити краћи за 187,5 миља. По прорачуну, његова изградња стајаће око двадесет милиона долара. Један део трошкова подише владе трију земаља, док ће се остало наплатити од путника. Како је и са италијанске стране почело бушење, сматра се да ће тунел за три године бити завршен. Ширина пута у тунелу биће двајест метара. Осам великих вентилатора доводиће стално свеж ваздух у тунел. С обе стране пута предвиђене су стазе за пешаке. Како се тунел налази на висини од 1.000 метара изнад морске површине, назван је „Небески тунел“.

мноگو отпорније и издржљивије. На пробама у лабораторијама фабрике Хајерстон показале су добре резултате. Ове гуме моћи ће да се употребле и за аутомобиле, нарочито тркачке.

РУЧНИ РАДИОАПАРАТ

У Америци је направљен најмањи радиоапарат, који је дуг пет сантиметара, широк три и може се носити око руке као сат. Мали звучник може се ставити на ревер од капута. На овом малом апарату могу се сасвим добро слушати станице које су удаљене до сто миља.

Х-ЗРАЦИ У СЛУЖБИ ИСХРАНЕ

У последње време Х-зраци помажу да се дође до чистијег хлеба и брашна. Наиме, зрно пекот жита може изгледати савршено чисто и лепо кад га гледамо голим оком. Међутим, и поред тога, може се догодити да оно има у себи жижика. Уколико се то зрно семеље, жижак се рашири по целом брашну.

Тај мали инсект, који се види само под микроскопом, долази тако и у хлеб, као и у друге прерађевине од брашна. Сада се, захваљујући Х-зрацима, такви паразити могу лако пронаћи. Само, ови Х-зраци нису као обични. Обични Х-зраци сувише су снажни и не би могли послужити у ову сврху јер би само пролази кроз зрно, тако да се не би

НОВЕ ГУМЕ ЗА АВИОНЕ

Војни авиони, који често атерирају с великом брзином, отсада ће бити снабдевени гумама са најлон вадиком. Досад су гуме приликом атерирања биле узрок многих несрећних случајева. С новим гумама биће отклоњене све незгоде. Оне су, сем тога,



... приликом бријања, ивица бријача изложена је веома великом притиску. Тај притисак износи око једну тону на један квадратни сантиметар лица.



... човеколики мајмун је једина животиња која може од људи да добије кијавицу. Примећено је да у зоолошким вртovima мајмуни обично оболевају од кијавице понедељком због тога што недељом има највише посетилаца, од којих су понеки болесни.

... постоји једна врста риба, такозвана „човечја риба“, која живи искључиво у подземним водама. Та рибаца пронађена је само код нас и у Северној Америци.



... висина са које пада Нијагара на познатом Нијагарином водопаду сваке године се све више смањује. То долази од дејства воде која полако ситни и одроњава стене које чине речно дно.

... због утицаја Земљине тежке, један предмет нема исту тежину на свим тачкама на Земљи. Због тога се као нормална тежина неког предмета узима његова тежина измерена у Паризу.

... и за време пуног месеца, са Земље се види 59 од сто Месечеве површине. Осталих 41 од сто увек су невидљиви.

... телефонски апарат био је 1908 године тежак осам килограма.



... још крајем прошлог века у Европи је било дивљих коња.

... „мексикански змај“, једна врста америчког гуштера, може да трчи по површини воде.

... прикоси људи имају просечно око 20.000 власи на глави, а плави око 100.000.

... мувине ларве толико су отпорне да остају у животу и онда ако их држимо више часова у чистом алкохолу.



Водоравно: 1) београдски дневни лист; 8) јунакиња једног Дизнијевог филма; 9) скраћеница за аутономну покрајину; 10) ушита замена; 11) попринте борби; 13) врста рибе; 15) мера за површину; 16) птица грабљивица; 18) грубо сукно; 20) речно острво; 22) коњ; 23) део коњске опреме; 25) област у Грчкој; 27) европска држава; 30) музички комад за два инструмента или два гласа; 31) хемиски знак за злато; 32) одрећена речца; 33) влакно; 35) аждаха; 37) лука на Јадрану; 39) место у Србији; 41) јужно воће; 42) струјање ваздуха; 45) лична замена; 46) притока Дунава; 47) један метал; 49) река у Западној Србији.

Усправно: 1) држава у Азији; 2) метал сиве боје; 3) ушита речца; 4) стара грчка колонија на острву Биеу; 5) река у Савану; 6) титула монголских владара; 7) справа; 12) временско раздобље; 14) лука у Израелу; 17) обучен; 19) чамац; 21) жеља за јелом; 24) узор; 26) иницијали савременог америчког књижевника („Млади лавови“); 28) француски научник, ерудитик Пастера; 29) држава у Средњој Европи; 32) град у Норвешкој; 34) израштај на неким биљкама; 36) фудбалски израз; 38) део опреме товарног коња; 40) град у Азербејџану; 43) један узвик; 44) наше острво; 48) нота.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ



„ЧАРОБЊАК“

Извођач подели присутнима по комадић хартије и оловку и замоли их да свако од њих напише по једно питање и папир смота.



Затим покупи све хартије, стави их у шешир и добро измеша. Онда извади један папирчић и, не отварајући га, одговори на питање које он садржи. Затим га отвори, прочита гласно питање и остави папирчић на страну. Тако вади један папирчић за другим и на свако питање одговара пре него што га је и прочита. После тога, предложи гледаоцима да папирчиће проконтролишу.

Да би ово постигао, извођач мора и сам да напише једно питање на папирчићу.

рић. На то своје питање он прво одговори, без обзира на то који папир извади. Пошто је тако одговорио на сопствено питање, отвори папирчић који је извадио и у себи га прочита, а гласно каже оно своје питање на које је већ одговорио (мада свој папирчић још није извадио). Затим узме други папирчић и одговори на питање првог папирчића (које је у себи већ прочитао), а уједно сазна друго питање. Тако иде редом, док не изређа све папирчиће. Свој папирчић треба да извади последњи, а да га на гомилу стави као први, и онда мирне душе може да допусти гледаоцима да контролишу питања и његове одговоре.

БРОЈ СЕДАМ

Сигурно нисте никад сабирали бројеве кружића на супротним странама једне коцке за игру. Ми вам износимо овај занимљив детаљ. збир две супротне стране једне коцке увек износи седам, и то још од старина.

Проверите!

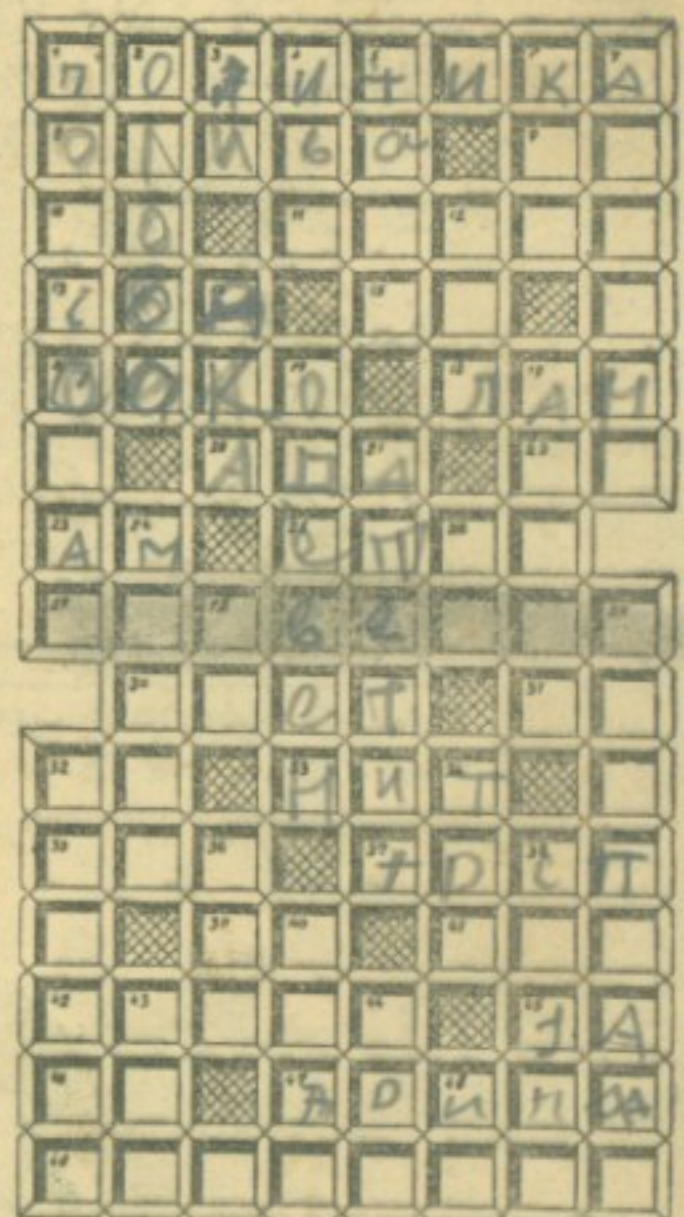
ГОСПОДАР ТИШИНЕ

Сви играчи стоје у кругу. Један од њих је „господар тишине“. Остали треба да су озбиљни, да се не смеју и да не причају, јер ће иначе бити избачени из игре.

„Господар“ позива руком једног од играча. Овај треба да пређе растојање до њега, а да се притом не насмеши и да не направи никакав шум. Не сме да се чује ни како хода. Ако он вуче ноге, судара се с предметима око себе или не може да сачува озбиљност, „господар“ учини главом знак „не“ и овај испада из игре.



Онда позива другог. Ако овај ради све по правилима игре, постаје његов помоћник и седа поред њега. Али, ако ту не буде могао да сачува апсолутну тишину, враћа се међу играче и игра се наставља.



РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Трет; 5) правац; 7) гране; 8) еп; 10) лава; 11) сто; 12) ата; 13) стил; 14) де; 15) Стапа; 16) Равена; 18) рина; 19) гитара; 21) роман; 22) мо; 24) отац; 25) кад; 26) син; 27) коза; 28) А(угуст) Ц(есарец); 29) канџон; 30) Абдан; 32) атак.

Усправно: 1) трава; 2) рана; 3) све; 4) та; 5) Пратер; 6) Цетина; 7) глал; 9) пола; 11) станар; 13) Стеван; 15) свитан; 17) Арман; 19) готица; 20) Амазон; 21) роса; 23) одан; 25) коњак; 27) када; 29) кат; 31) Ба.

